

Loosungid Euroopa parlamentide istungisaalides

Nr 2

25.01.2021

Parlamendi istungisaalis korra tagamisel on kujunenud välja üldlevinud põhimõtted. Parlamendiliikmete käitumine tugineb austusel oma parlamendi kui institutsiooni vastu ja vastastikusel lugupidamisel. Saadikud ei tohi häirida parlamendi tööd, nt tahtlikult sõnavõtte segada, kasutada solvavat väljendusviisi jms. Need põhimõtted kehtivad ka saalis viibivatele külalistele. Korra tagamine ja vajadusel abinõude rakendamine on teema, mis tekitab sageli elavat arutelu nii seadusandjate hulgas kui ka meedias laiemalt.

Käesolev teemaleht käsitleb sõnavabaduse ja korrektse käitumise piirimail paiknevaid küsimusi nagu kirjalike loosungite esitlemine parlamendi täiskogu istungisaalis. Tähelepanu keskmeks on ennekõike **riideesemetele kantud loosungid ja sümbolid ning nende eksponeerimine**. Selgitatakse, millised reeglid on kehtestatud nii saadikute kui ka istungisaalis viibivate külalistele suhtes Euroopa riikide parlamentides, Euroopa Parlamendis ja Euroopa Nõukogu Parlamentaarses Assamblees (ENPA). Sealjuures on toodud mitmeid näiteid selle kohta, kas ja kuidas karistatakse parlamendiliikmeid ja teisi isikuid, kes ei käitu istungil hea tava kohaselt ja rikuvad reegleid. Teemaleht tugineb ECPRD võrgustiku vahendusel läbiviidud küsitluste vastustele ja konkreetsete juhtumite meediakajastustele.

Näited riigiti, kus loosungitega riideesemete kandmine parlamendi istungisaalis ei ole lubatud

Kõnealune küsimus on reguleeritud parlamendi kodukorra, sisekorraeeskirja, käitumis- vm koodeksiga. (Soome põhiseaduse paragrahvi, mille järgi käitub parlamendiliige väärikalt ja ei solva teisi, on aga laiendatud ka sõnumitele parlamendiliikmete riietel.) Üldise põhimõtte järgi peaksid saadikud avaldama oma vaateid vaid sõnade ja mitte rõivaesemete kaudu. Ka külalistel on keelatud poliitiliste vm sõnumitega riietusesemete kandmine istungisaalis. Olulist rolli mängib sealjuures istungi juhataja, kes saab tõlgendada korra tagamise ja reeglite täitmise vastavalt oma sisemisele veendumusele. Samas, kui istungi juhataja ei pööra tähelepanu korrarikkujale, siis teevad seda innukalt meediaväljaanded.

Iirimaa parlamendi alamkoja hoones ei ole vastavalt parlamendi koodeksile (*code of parliamentary standards*) lubatud kanda parteipoliitilise sõnumiga riietusesemeid või embleeme. Seda reeglit ei kohaldata isikute suhtes, kes viibivad istungisaalis ametlike külaliste alal. Nõuete järgimist kontrollib parlamendi turva- ja protokollitöötajad, samuti võib sellega seotud küsimusi käsitleda parlamendi praktika ja protseduuridega tegelev komisjon. Poliitilise avaldusega riideesemete kandmine on mõnel korral siiski poleemikat tekitanud. Näiteks 2015. aasta mais paluti parlamendiliikmel Mary Lou McDonaldil ära võtta jah-sõnaga rinnamärk, mida ta kandis parlamendis enne samasooliste abielude referendumini toimumist. Ruth Coppinger ja tema viis fraktsioonikaaslast kandsid 2016. aasta septembris toimunud valitsuse infotunni ajal dressipluuse kirjaga „Repeal“, millega juhiti tähelepanu Dublinis toimunud abordivastaste meeleavaldusele (vt foto 1). Coppinger kutsus oma sõnumiga üles tühistama (*repeal*) põhiseaduse 8. paragrahvi, mis keelas abordi tegemise. Pärast infotundi pöörduti dressipluuse kandnud saadikute poole, kes seejärel lahkusid. Teistes parlamendiliikmetes tekitas sõnumite eksponeerimine samuti küsimusi. Võrdlusena toodi hiljutine kooliõpilaste grupp, kes parlamenti külastades kandis T-särkidel noorte programmeerimisklubide liikumisele viitavat kirja. Õpilastel paluti hoonest lahkuda ja särgid ära võtta, seejärel oli võimalik neil tagasi pöörduda ja külastusega jätkata.

Foto 1. Ruth Coppinger ja tema fraktsioonikaaslased Iirimaa parlamendi infotunnis, ©Irish Times

Norra parlamendis on sümbolite ja sõnumitega riietuse kandmine istungisaalis keelatud, samuti loosungite ja plakatite kasutamine. Parlamendi esimees kutsub vajaduse korral saadiku korrale. Korduva rikkumise puhul toimub hääletus, mis otsustab sõnaõiguse peatamise istungil või istungilt väljasaatmise. Korrale kutsumisi esineb siiski harva. Näitena võib tuua juhtumi 2007. aastast kui parlamendiliige kandis täiskogu istungil oma pintsaku all kirjade ja sümboolikaga T-särki toetades sellega oma jalgpallimeeskonda. Kuigi spiiker otsustas selle tähelepanuta jätta, kirjutasid hiljem ajakirjanikud, et antud parlamendiliige on rikkunud Norra parlamendi riietuskoodeksit.

Saksamaa Liidupäeva liikmed ei tohi kanda parlamendi vääriskusega vastuollu minevaid rõivaid. Samuti on neil keelatud kanda poliitilise, religioosse või ärilise sõnumiga riideesemeid. Erandiks on väikesed religioossed sümbolid, nt ristiga ripats kaelakeel või juudi *kippah*. Külaliste riietusele kehtivad üldjoontes samad põhimõtted. Kodukorra järgi on keelatud istungisaalis kasutada loosungeid ja plakateid. Rikkumise korral rakendab spiiker asjakohaseid distsiplinaarmedeid, näiteks rahalist trahvi suurusega 1000 eurot (korduvrikkumise korral 2000 eurot). Spiikril on õigus paluda parlamendiliikmel istungilt lahkuda, vajaduse korral sunniviisiliselt heakorra tagamiseks saalist välja toimetada. Lisaks võib saadikule määrata istungitel osalemise keelu kuni 30 istungipäeva, sh on keelatud osaleda ka komisjonide töös. Loetletud meetmeid on rakendatud harva. Vaatamata Liidupäeva plenaarsaalis kehtivatele rangetele reeglitele korraldasid noored seal 2019. aasta juunis ürituse „Noored ja parlament“ raames protestiaktiooni valitsuse kliimapoliitika vastu. Osa aktiviste kandis plakati sõnumiga „Teie kliimapoliitika = katastroof“ ja ülejäänud mängisid istungisaali põrandal surnuid (vt foto 2). Liidupäeva spiiker Wolfgang Schäuble reageeris meeleavaldusele rahulikult ja märkis, et noored võivad seal lebada seni, kuni ta järgmise Liidupäeva istungi peab avama. Võrdlusena võib tuua Vasakpartei fraktsiooni plakatitega protestid 2010. aastal Saksamaa sõjaväe Afganistani missiooni ja veidi hiljem raudteejaama projekti „Stuttgart 21“ vastu. Mõlemal nimetatud juhul toimetati saadikud kiiresti istungisaalist välja.

Foto 2. Noored kliimaaktivistid Saksamaa Liidupäeva istungisaalis, ©Leipziger Volkszeitung

Soome põhiseaduse kohaselt käitub parlamendiliige väärilt ja ei solva teisi. Kui liige antud põhimõtet rikub, võib spiiker sellele tähelepanu juhtida või keelata kõnelemise jätkamise. Parlament võib saadikut, kes on korduvalt reegleid rikkunud hoiatada või peatada tema istungitel osalemise maksimaalselt kaheks nädalaks. Seda paragrahvi on tõlgendatud nii, et see hõlmab ka parlamendiliikmete riietumist täiskogu istungitel. Eduskunna juhatuse üldine põhimõte on olnud, et saadikud peaksid avaldama oma meelsust ja vaateid sõnade ja mitte rõivaste kaudu. Üldjoontes on Soome parlamendis keelatud tugevad poliitilised sõnumid, reklaam jms. Spiiker on mõnele parlamendiliikmele seda meelde tuletanud, kui nad on kandnud spordiklubi reklaamidega riideid. Paljud saadikud kannavad oma erakondade või muude organisatsioonide sümboolikaga väikeseid rinnamärke ja see on aktsepteeritav. Ka külalistel on keelatud poliitiliste, reklaamiliste või religioossete sõnumitega riietusesemete kandmine. Soome parlamendi protseduurireeglite järgi võib istungi juhataja nõuda külastajate lahkumist rõdult, kui see on vajalik korra tagamiseks istungisaalis.

Ungari parlamendi istungisaalis on demonstratiivse (poliitilise) sõnumiga rietus ja embleemid keelatud. Erakonna sümboolika või tagasihoidlikud isikupärased täiendused rõivastel on lubatud. Rikkumise korral sekkub istungi juhataja, kellel on õigus parlamendiliiget hoiatada või võtta sõnaõigus, teha ettepanek parlamendiliikme istungil osalemise keelamiseks või töötasu vähendamiseks, istung peatada või lõpetada. Keelust üleastumisi on ette tulnud mõnel korral aastas. Külaliste suhtes otsesed kirjalikud regulatsioonid puuduvad. Siinkohal võib tähelepanu pöörata *Karácsony jt vs Ungari* kaasusele, kus Ungari parlament määras parlamendi esimehe ettepanekul neljale opositsioonipartei esindajale rahatrahvid summas 170–600 eurot parlamendi töö häirimise eest, sest nad viibisid 2013. aastal istungisaalis plakatitega, mis süüdistasid teisi parteisid valetamises, varguses ja kallutatuses. Sel ajal ei sätestanud parlamendi kodukord konkreetset menetlust, mille kaudu rahvaesindaja oleks saanud võimaluse esitada oma vastulause algatatud distsiplinaarmenetluse peale. Teisisõnu, kaebajatele kohaldati rahalist karistust ilma võimaluseta ennast kaitsta. Samuti ei kaalutud teiste vähem riivavate meetmete kasutamist parlamendiliikmete korrale kutsumiseks.¹

Ühendkuningriigi parlamendi alamkoja istungisaalis ei ole lubatud kommertslikel ega mittekommertslikel eesmärkidel embleemide, tootenimetuste, loosungite vm reklaami kandmine rõivastel. Traditsioonide järgi ei kanta saalis ka teenetemärke (näiteks medaleid) ega vormiriietust. Parlamendiliikmed ei tohi kasutada oma riideid arutelupunktide esitlemiseks, argumente oodatakse sõnavõttude kaudu. Spiikril on rikkumise korral õigus peatada parlamendiliikme sõnaõigus istungi ajal või paluda tal saalist lahkuda. Reegleid on siiski mõnel korral rikutud. Näiteks kandis 2014. aasta oktoobris leiboristist alamkoja parlamendiliige Harriet Harman peaministri infotunni ajal T-särki kirjaga „Selline näeb välja feminist“ (vt foto 3). Alamkoja pressiesindaja märkis pärast istungit, et spiiker on väga hõivatud, eriti peaministrile esitavate küsimuste ajal, ja kui parlamendiliikme rietus ei ole kooskõlas heade tavadega ning sellele juhitakse spiikri tähelepanu, siis viimane reageerib vastavalt. Ei ole teada, kas spiiker märkas Harmani rõivavalikut, küll aga on selle fotole jäädvustanud BBC News.

Foto 3. Harriet Harman Ühendkuningriigi parlamendi infotunnis, ©BBC News at bbc.co.uk/news

¹ *Karácsony jt vs Ungari* kaasuse kohta vt lähemalt Triinu Põdramäe 2017. aasta [teemaleht](#).

Teise näitena saab tuua 2013. aasta juunis Ühendkuningriigi alamkojas aset leidnud juhtumi. Rohelisi vaateid esindaval parlamendiliikmel Caroline Lucasel paluti kinni katta tema kolmanda lehekülje vastase kampaania² sõnumiga T-särk, kui ta soovib edasi kõneleda ja arutelu osaleda. Kolmas juhtum on aastast 2017, kui saadik Hannah Bardell kandis Šotimaa naiste jalgpallikondise särki. Sellega soovis ta näidata toetust Šotimaa naiskonnale samal päeval toimuvast Inglismaa-Šotimaa jalgpalli mängust. Oma teoga kutsus ta esile terava kriitika teiste parlamendiliikmete seas. Lisaks kritiseeris T-särgi kandmist transpordiminister John Hayes, kes põhimõtteliselt keeldub vastamisest seadusandjatele, kes ei ole korrektselt riides.

Prantsusmaa Rahvussamalee kehtestas oma liikmetele uued riietumisreeglid (*dress code*) 2018. aastal. Rahvussamalee esimees märkis, et regulatsiooni eesmärk oli reageerida teatavatele liialdustele, mis lahkesid varasematest põhimõtetest. Parlamendi heakskiidetud korra kohaselt peab saadikute riietus jääma neutraalseks ja sarnanema ärirõivastele. Riideesemeid ei saa kasutada ettekäändena arvamuse avaldamiseks. Eelkõige on keelatud silmatorkava religioosse sümboli, vormiriietuse, logode ja ärilise või poliitilise iseloomuga sõnumite kandmine. Kõnealuse regulatsiooni ajendiks oli 2017. aasta detsembri juhtum, kui parlamendiliige François Ruffin võttis istungisaali kõnetoolis ettekannet pidades ära oma kampsuni, mille all oli jalgpalliklubi kirjade ja sümboolikaga dressipluus. Assamblee spiiker tegi talle seetõttu hoiatuse koos kandega istungi protokolliga.

Sarnaselt eeltoodud riikidele on ka **Bosnia ja Hertsegoviina** parlamendi istungisaalis mistahes moel solvava või ärritava sõnumi või sümboolikaga riietusesemed keelatud. Rikkumise korral sekkub spiiker, kes võib saadiku korrale kutsuda või paluda vajaduse korral istungisaalist lahkuda. Külaliste käitumine ja riietus ei tohi samuti riivata parlamendi väärikut ega segada selle tööd.

Näited riigiti, kus konkreetsed piirangud loosungitega riideesemete kandmise kohta puuduvad

Vaatamata piirangute puudumisele peab parlamendiliikme riietus olema siiski viisakas ja korrektne, see ei tohi häirida parlamendi tööd ega kanda solvavat sõnumit. Veelgi suurem roll on siinkohal istungi juhataja kanda, kes otsustab rikkumise juhtumipõhiselt, st kas sõnum on solvav, viha õhutav või segab parlamenditööd.

Austria parlamendis konkreetsed piirangud puuduvad ja selle liikmed kannavad tihti erakonna märgistusega särke. Ka külalised viibivad sageli istungisaalis riietusesemetega, millel on kirjad (n-ö vaikne protest). Spiikril on samas õigus otsustada, kas konkreetne riietuse on sobilik või see segab parlamendi tööd. Sel juhul palutakse vastav rõivaese eemaldada. Keeldumise korral on õigus paluda saadikul või külalisel istungisaalist lahkuda. Mõned näited alljärgnevalt. 2012. aasta juunis saatis Austria Rahvusnõukogus toimunud Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) arutelu parempoolsete opositsioonierakondade terav kriitika. Kui Vabaduspartei (FPÖ) oli varustanud end väikeste loosungitega „Peatage ESM“, siis Austria Tulevikuliidu (BZÖ) saadikud hoidsid käes suurt plakati „Jah rahvahääletusele. Ei ESM-ile! Piisavalt makstud!“ 2019. aasta mais protestisid aga keskkonnaaktivistid parlamendiistungil kliimapoliitika vastu ja rullisid rõdul lahti oma transpandi tekstiga „Kliima hädaolukord välja kuulutada!“. Arutelu katkestati protesti tõttu, kuid mõne minuti pärast oli võimalik istungiga taas jätkata.

Belgia parlamendi kummaski kojas ei ole rangeid reegleid embleemide ja sõnumitega rõivaste kandmisel, hea tava näeb ette korrektset riietust. Aeg-ajalt on esinenud Belgia Esindajatekojas juhtumeid, kus parlamendiliikmed soovivad teha avaldusi rõivaste vm esemete kaudu. Kui riietusel on tugev poliitiline sõnum ja see segab tööd istungisaalis, siis on spiikril õigus teha selle kohta märkus ja rakendada vajaduse korral distsiplineerivaid meetmeid (nt kui rikkumine toimub korduvalt, siis võib saadikult võtta ära sõnaõiguse ülejäänud istungiajaks). Aeg-ajalt on parlament või selle juhatus andnud eraldi loa sümbolite või sõnumitega avaldusteks. Näiteks 2016. aasta detsembris jagati seoses ülemaailmse AIDSi vastu võitlemise päevaga punaseid linte ja mõned parlamendiliikmed kandsid neid plenaaristungil ajal. Ka külalised peavad istungisaalis oma rõivastuses lähtuma parlamendi kui institutsiooni austamise põhimõttest. Oma meelsuse avaldamine ja sekkumine istungi käiku on keelatud ning päädib isiku saalist viivitamata välja toimetamisega.

² Kampaaniaga *No More Page Three* sooviti mõjutada Briti ajalehte The Sun loobuma kolmandal leheküljel topless-fotode avaldamisest, kuna see on seksistlik ja iganenud tava. Kampaania sai toetuse enam kui 140 parlamendiliikmelt, 30 ülikoolilt ja paljudelt teistelt organisatsioonidelt.

Hispaania parlamendi kodades otsesed piiravad regulatsioonid puuduvad ja nii mõnelgi korral on Senati liikmed oma riitel poliitilisi sõnumeid kandnud. Vastavalt Hispaania alamkojas kehtivatele põhimõtetele ei tohi parlamendiliikme riitus aga segada parlamendi tööd ega kanda solvavat sõnumit. Korra tagab spiiker ja sekkumine on juhtumipõhine. Sarnaselt on ka **Hollandi, Portugali ja Šveitsi** parlamentide spiikritel õigus sekkuda ja teha märkus saadiku korrale kutsumiseks, kui sõnum või sümbolika riitel häirib parlamendi tööd.

Horvaatia parlamendi kodukorra järgi ei ole saadikutele lubatud teha viha õhutavaid, solvavaid või vulgaarseid märkusi, see keeld hõlmab ka sõnumeid riitusel. **Kreeka** parlamendis peab saadikute riitus olema kooskõlas nende väärika rolliga, mitte segama parlamendi tööd ja jääma lugupidavaks kolmandate isikute suhtes. Vajaduse korral sekkub spiiker ja kutsub korrale, peatab sõnaõiguse, palub saalist lahkuda või määrab ajutise keelu parlamendi istungitel osalemiseks. Ka **Läti, Leedu, Sloveenia ja Tšehhi parlamentides** piiravad regulatsioonid puuduvad. Üldine põhimõte on, et saadikud peavad jääma oma käitumises ja ka rõivastuses viisakaks ja teiste suhtes lugupidavaks. Läti parlamendi eetikakoodeksist lähtuvalt peab saadiku riitus olema tema ametikohale sobiv.

Rootsi parlamendi juhatuse otsuses on märgitud, et liikmete riitus peab olema ametlik (*smart casual*) ja nad ei tohi istungisaalis viibida ülerõivastes. **Taani** parlamendis peetakse poliitiliste avaldusega särke üldiselt sobimatuteks. Kui riitusele või sellele olev sõnum segab tööd istungisaalis, on spiikril õigus teha sellekohane märkus. Külalistele otseseid piiranguid riituse suhtes ei ole. Samas kui külaline segab istungit, palub julgestustöötaja tal lahkuda. Piiravad regulatsioonid puuduvad **Albaania, Andorra, Islandi, Montenegro, Poola (Seim), Põhja-Makedoonia, Serbia** parlamentides. Üldine põhimõte on, et saadiku riitus peab olema korrektne, sportlikud vabaaja rõivad ei ole parlamendis väljakujunenud tava kohaselt soovitud.

Euroopa Parlament ja ENPA ning loosungitega riideesemete kandmine istungisaalis

Huvitavaks näiteks on **Euroopa Parlament**, kelle kodukorra artikli 10 lõike 3 kohaselt „parlamendiliikmed ei tohi rikkuda korda istungisaalis ega käituda sobimatult. Nad ei tohi loosungeid üles panna“. Samas ei ole täpsustatud, mida loosungid endast kujutavad ja kas need puudutavad ka riideesemetel kantavaid sõnumeid. Juhul, kui parlamendiliige rikub kehtestatud käitumisreegleid, võib EP president ta korrale kutsuda. Rikkumise jätkumisel või järgmise rikkumise korral võib president sõna andmisest keelduda ja parlamendiliikme istungi ülejäänud ajaks istungisaalist välja saata. President võib ka istungi kindlaksmääratud ajaks katkestada või lõpetada. Samuti võib ta istungi otseülekande katkestada või anda korralduse kustutada istungi salvestisest parlamendiliikme sõnavõtu osad, mis on vastuolus kodukorra artikli 10 lõikega 3.

Alljärgnevalt mõned illustreerivad näited. 2019. a juulis alustas Strasbourgis tööd uus EP koosseis. Avaistungil esitleti mitmeid seisukohti ka T-särkidel ja plakatitel. Näiteks lirimaalt valitud EP liikmed Clare Daly ja Mick Wallace kandsid värvilisi särke Julian Assange'i pildi ja sõnumiga „Vabastage Assange, ei väljaandmisele“. Lisaks hoidis saadik Daly plakatit teatega: „Alates 2015. aastast on Vahemerel surnud üle 10 000 migrandi.“ Brexiti pooldajad pöörasid Euroopa hümnü mängimise ajal presiidiumile selja, seevastu Brexiti-vastased liberaaldemokraadid kandsid kollaseid särke kirjaga „Stopp Brexit“. Viimaseid päevi EP presidendi toolil istuv Antonio Tajani istungisaalis toimunud aktsioonidele teravalt ei reageerinud. Euroopa hümnü mängimise ajal selja keeranud saadikutele tegi ta siiski märkuse ja kutsus neid üles austama kolleegide Brüsseli-meelseid seisukohti.

2020. a jaanuaris keelas EP president David-Maria Sassoli istungisaalis liikmete laudadel rahvuslippude eksponeerimise. Oma otsuses tugines ta kodukorra punktile, mis ei luba loosungeid üles panna. See tekitas vastakaid arvamusi. Kui Briti saadik Nigel Farage (vt foto 4) pidas riigilippude eemaldamist Brüsseli järjekordseks rünnakuks riikide suveräänsuse vastu, siis näiteks Tšehhi saadik Tomáš Zdechovský märkis, et lipuga rinnaäärgi võib panna pintsaku reväärile ja talle isiklikult meeldib puhas laud. Lisaks on esitatud Üldkohtule EP vastu hagi (Rivière jt *versus* parlament), millega palutakse tühistada EP presidendi 13.01.2020 otsus riigilippude keelu kohta saadikute laudadel. Hagejate sõnul rikub ja moonutab see nii õiguslikult kui ka faktiliselt kodukorra 10. artiklit ja EL lepingu artiklit 4. Parlamendiliikme lauale asetatud väike lipp ei ole vimpel ega loosung (*banner*). Lisaks ei häiri sellise lipu olemasolu parlamenditöö sujuvat läbiviimist.

Hagejad väidavad, et vaidlustatud otsus rikub EP varasemat praktikat ja õigluskindluse põhimõtet ning EP president on kuritarvitanud oma võimu. Seni kohtulahendit veel avaldatud ei ole.

Foto 4. Nigel Farage Euroopa Parlamendi istungisaalis, ©Euroopa Parlament

Euroopa Nõukogu Parlamentaarses Assamblees (ENPA) ei ole konkreetseid reegleid kõnealuses küsimuses. Normiks on aga kujunenud arusaam, et mingi grupi või ideoloogiaga seotud sümbolite esitlemine assamblees, kes esindab kõiki Euroopa kodanikke, on kahjuliku mõjuga. Nii paluti näiteks eemaldada täiskogu istungi arutelul ühel parlamendiliikmel oma Putini-vastase hüüdlausega T-särk. Külalised ei tohi häirida menetlusprotsessi. Istungi juhataja võib anda korralduse selle reegli rikkuja saalist väljasaatmiseks.

Kokkuvõte

Parlamendi istungisaalis loosungite eksponeerimine ja sõnumitega riideesemete kandmine on olnud läbi aegade päevakorral ning köitnud meedia ja avalikkuse tähelepanu. Sageli on reegleid muudetud pärast mõnda värvikat intsidenti parlamendi täiskogu istungisaalis, näiteks on suurendatud seejärel istungi juhataja volitusi, lisatud sanktsioone korrarikkujatele jm. Üldjuhul ei ole see piisav, et hoida ära järgmised rikkumised. Tõsi, parlamendipraktikast tulenevalt on sanktsioone rakendatud ka harva.

Enamikus vaatlusalustest Euroopa riikide (29) parlamentidest ei ole aga kõnealune küsimus parlamendi kodukorra või muu õigusaktiga otseselt reguleeritud. Seega puuduvad konkreetsete piiravad reeglid, mis keelaksid sümbolite või loosungitega riideesemete kandmise ja visuaalse esitlemise täiskogu istungisaalis. Nii Euroopa Parlamendis kui ka ENPAs ei ole see samuti seadusesätena kirja pandud. Euroopa Parlamendi kodukord sätestab vaid üldiselt, et parlamendiliikmed ei tohi istungisaalis loosungeid üles panna.

Siinkohal tuleb tähelepanu pöörata istungi juhtaja (spiikri) kaalukale rollile. Enamik teemalehes käsitletud parlamente on võtnud omaks põhimõtte, et istungi juhatajal on õigus juhtumipõhiselt võtta vastu otsus riietuseseme sobivuse kohta, teha sellekohane märkus korrarikkujale ja paluda häiriva eseme saalist eemaldamist. Korralduse eiramisel rakenduvad juba täiendavad distsiplineerivad meetmed vastavalt parlamendile nagu: sõnaõiguse peatamine, saadiku saalist väljasaatmine, tähtajaline keeld istungitel osalemiseks, istungi peatamine vm. Iseloomulik on lai tõlgendamisruum – istungi juhataja võib korrarikkumisi rikkumisteks lugeda või võib ka mõnel juhul silma kinni pigistada (olenevalt asjaoludest, veendumustest, traditsioonidest jm).

Analüüsitud 29 riigi parlamendist vaid seitsmel (Iirimaa, Norra, Saksamaa, Ungari, Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Bosnia ja Hertsegoviina) on antud küsimus reguleeritud parlamendi kodukorra, sisekorraeeskirja, käitumis- vm koodeksiga, keelates sõnumitega riideesemete kasutamise istungisaalis. Soome põhiseaduse järgi käitub parlamendiliige väärilt ja ei solva teisi, seda on laiendatud ka sõnumitele

parlamendiliikmete riietel. Nendelgi juhtudel jääb korra tagamine eelkõige istungi juhataja õlgadele, kes teeb otsuse piiri kulgemise kohta sõnavabaduse ja korrektse käitumise vahel.

Küll aga rakenduvad kõikides vaatlusaluste riikide parlamentides põhimõtted, mis peegeldavad ühtlasi üldlevinud käitumisreegleid. Esiteks ei tohi rõivastel olevate sümbolite või sõnumite sisu olla solvav, viha õhutav, ärritav või muul moel konfliktse alatooniga. Teiseks ei tohi need segada parlamendi tööd. Samad printsiibid kehtivad ka saalis viibivatele külalistele. Juhul kui nimetatud tingimusi ei täideta, on istungi juhtajal õigus sekkuda.

Siiri Sillajõe
asejuhataja
siiri.sillajoe@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

Euroopa Parlamendi kodukord: Euroopa Parlamendi üheksas ametiaeg (2020).
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2020-06-30_ET.pdf

Gye, H., Dathan, M. Scottish MP wears football shirt in the Commons in bizarre etiquette breach (2017).
<https://www.thesun.co.uk/news/4052467/scottish-mp-wears-football-shirt-in-the-commons-in-bizarre-etiquette-breach/>

O'Halloran, M. 'Repeal' campaign: Abortion no 'black and white' issue (2016).
<https://www.irishtimes.com/news/politics/oireachtas/repeal-campaign-abortion-no-black-and-white-issue-kenny-1.2807430>

Harriet Harman wears campaigning t-shirt to PMQs (2014). <https://www.bbc.com/news/uk-politics-29820000>

It's 2019: What's the proper way for politicians to dress? (2019). <https://theconversation.com/its-2019-whats-the-proper-way-for-politicians-to-dress-126968>

Libek, E. Korra tagamisest Riigikogu istungisaalis (2020). ÖAO.

Põdramägi, T. Euroopa Inimõiguste Kohus väljendusvabadusest Karácsony jt vs Ungari näitel. Teemaleht nr 7 (2017). <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/teemalehtnr7pdf.pdf>
Regulation of MPs' conduct and behaviour in the plenary hall. ECPRD Request No 3155 (2016).

Slogans in the Chamber/plenary hall. ECPRD Request No 3242 (2016).

Streit um Klimapolitik im Nationalrat (2019). <https://www.noen.at/in-ausland/parlament-streit-um-klimapolitik-im-nationalrat-nationalrat-umwelt-umweltpolitik-wien-oesterreich-147365148#>

Tumult im Bundestag: Aktivisten stellen sich während Schäuble-Rede tot (2019).
<https://www.lvz.de/Nachrichten/Politik/Klima-Aktivisten-stellen-sich-waehrend-Schaeuble-Rede-tot>

13. veebruaril 2020 esitatud hagi – Rivière jt versus parlament (kohtuasi T-88/20) (2020). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:62020TN0088>